

Bijspijkeren voor de pabo

Wie onderwijzer wil worden, moet een havo-, vwo- of mbo4-diploma op zak hebben. Maar onlangs heeft een adviescommissie van de HBO-raad bedacht dat aankomende pabo-studenten tevens toelatingstoetsen Nederlands, Engels, Rekenen, Aardrijkskunde, Geschiedenis en Natuurkunde/Biologie moeten afleggen.¹ De toetsen voor Nederlands en Rekenen zijn een paar jaar geleden al ingevoerd; ze liggen (naar verluidt) op het startniveau van de eerste klas havo/vwo. De overige toetsen corresponderen echter met het eindniveau van havo-3 en mavo-4. Als het vak in z'n eindexamenpakket of mbo-curriculum heeft gezeten, wordt de aspirant-student vrijgesteld van de desbetreffende toelatingstoets. Wie voor de toelatingstoets zakt, moet een bijspijkertraject volgen. Maar 'de last van het wegwerken van deficiënties (...) hoort [volgens de commissie] niet thuis in het hbo.' In principe moeten de vo- en mbo-opleidingen ervoor zorgen dat studenten zonder deficiënties aan hun pabo-opleiding kunnen beginnen, en 'het lijkt [de commissie] verdedigbaar [ook] een prikkel neer te leggen bij de studenten zelf. Dat is voor andere studies in het hoger onderwijs [immers] heel gebruikelijk.' De commissie laat doorschemeren dat zij in elk geval niet wil dat de deelname aan bijspijkercursussen door de pabo met studiepunten beloond zou worden.

Dit voorstel is koren op de molen van de HBO-raad, die de belangen van de hbo-instellingen behartigt. De raad wil snel aan de slag om die toelatingselectie te regelen en het ministerie lijkt daaraan te willen meewerken met een wetswijziging om die strengere toelatingsvoorwaarden mogelijk te maken.² De pabo-opleiding heeft namelijk een overladen programma en dat wordt nog erger als alle plannen tot kwaliteitsverhoging doorgaan. Daarom wil men het startniveau van de aankomende studenten verhogen en de heterogeniteit van de instroom beperken. Door die heterogeniteit treedt er veel studie vertraging op, terwijl het bovendien veel geld kost al die verschillende studenten met gedifferentieerde onderwijsvoorzieningen naar het pabodiploma te leiden.

Het probleem is dat leerkrachten in het basisonderwijs, in vakinhoudelijk opzicht, een brede algemene ontwikkeling moeten hebben, terwijl zij in het voortgezet onderwijs juist vakken hebben moeten laten vallen om hun diploma te halen. Binnen het bestaande bestel zijn er eigenlijk slechts vier oplossingen om dit probleem te ondervangen:

1. beperk de rechtstreekse instroom uit het mbo tot de gediplomeerden van de vierjarige mbo-opleiding tot Onderwijsassistent;
2. bied een schakeljaar voor gediplomeerden uit het vierjarige mbo die niet het diploma Onderwijsassistent op zak hebben;
3. beperk de rechtstreekse instroom uit havo/vwo tot de eindexamenprofielen Economie & Maatschappij en Cultuur & Maatschappij, zodat allen het vak Geschiedenis op eindexameniveau beheersen; of creëer een speciaal 'pabo-profiel' waarin ook Aardrijkskunde en een breed bètavak tot de verplichte profielvakken behoren; of
4. houd alles zoals het is, maar verleng de pabo-opleiding met een vijfde cursusjaar, zodat aankomende studenten in de propedeuse hun basiskennis kunnen verbreden (beloond met reguliere studiepunten), voor zover die niet in hun vooropleiding vergaard is.

Hoe kan die vierde oplossing organisatorisch vorm worden gegeven? Een voorbeeld biedt de raamregeling in het algemene gedeelte van de hogeschoolgids van de Hogeschool Rotterdam (pp. 35-36).³ Een deel van de studiepunten is in de vrije keuzeruimte van een opleiding ondergebracht. Deze kunnen deels worden ingezet voor het volgen van *verplichte* bijspijker- of deficiëntie cursussen, al naargelang de lacunes die door de studieleiding geconstateerd zijn.

Maar de HBO-raad wil dit soort faciliteiten afschaffen. Het volgen van bijspijkercursussen: dat doe je maar in je eigen tijd (en voor eigen rekening en risico!). De problemen waarvoor het hoger onderwijs zich geplaatst ziet, worden op de student afgewenteld, en liever nog op de aspirant-student. Of de problemen worden over de schutting gegooid naar de vooropleidingen in het v.o. en mbo. Zij zoeken het maar helemaal uit ...

De gevolgen van de taal- en rekentoets werden in eerste instantie zonder enige scrupule op de eerstejaarsstudenten afgewenteld.⁴ Zonder een vergoeding in studiepunten moesten ze hun 'deficiënties' tijdens de propedeuse bijspijkeren terwijl ze keurig voor het diploma van hun vooropleiding geslaagd waren. Toch was de grondgedachte niet verkeerd. Je mag van mavo-, havo-, vwo- en mbo4-opleidingen eisen dat hun gediplomeerden Taal en Rekenen minstens even goed beheersen als leerlingen die zojuist tot de eerste klas van havo/vwo zijn toegelaten. Maar voordat het Parlement akkoord gaat met een wetswijziging, zou men nog wél even moeten checken of de pabo's zich nog steeds aan de afspraak houden: slagen alle aankomende brugpiepers van een havo/vwo-klas inderdaad met vlag en wimpel voor de taal-

en rekentoetsen waaraan aankomende pabo-studenten momenteel onderworpen worden? En vervolgens moeten de onderwijsspecialisten van de Tweede en Eerste Kamer ook nog even navragen of de pabo's hun eisen voor de toelatingstoetsen Taal en Rekenen niet gaan verhogen zodra het wettelijk toelatingsregiem gewijzigd is.

Bij de invoering van de toelatingsselectie op zes vakken dreigt de HBO-raad eveneens alle scrupules overboord te zetten en de gevolgen op de aspirant-studenten af te wentelen: zie maar dat je deze nieuwgedefinieerde 'deficiënties' op eigen kracht, vóór binnenkomst, repareert! De adviescommissie stelt de volgende toelatingseisen voor (pp.11-12):

- **Taalvaardigheid Engels (p.64):** havoniveau (conform niveau B1 van het Europees Referentiekader voor vreemdetalenkennis).⁵
- **Aardrijkskunde (p.23):** kennis van en inzicht in de thema's Klimaat & landschap, Bevolking & ruimte, Bestaansmiddelen, Arm & rijk, Grenzen & identiteit, Krachten der aarde, Bronnen van energie, en Water.
- **Geschiedenis (p.28):** kennis van en inzicht in de tien tijdvakken van de historische Canon van Nederland (met de daarbij behorende kenmerkende aspecten en de vijftig vensters).
- **Natuur & Techniek (p.35 e.v.):** de adviescommissie geeft geen enkele indicatie van het vereiste startrepertoire en van de havo-vakken waar die benodigde kennis zou kunnen worden verworven; op p.12 wordt gesproken van Natuurkunde/Biologie en op p.78 van (kennis der) Natuur, maar nergens worden bijvoorbeeld Scheikunde, Algemene Natuurwetenschappen, of NLT (Natuur, Leven & Technologie) als mogelijke voedingsbronnen genoemd.

Uit dit lijstje blijkt duidelijk dat de adviescommissie nauwelijks heeft doordacht hoe deze eisen moeten worden uitgewerkt, hoe de onderscheiden categorieën aspirant-studenten daaraan moeten gaan voldoen en hoeveel tijd hun dat gaat kosten. Op 17 november jongstleden organiseerde zij een conferentie met 120 mensen uit de pabo-wereld. In meerderheid ondersteunden zij het commissieplan (p.78), maar hun was voorgespiegeld dat het slechts om drie vakken ging (Aardrijkskunde, Geschiedenis en zoiets als 'Natuur'), terwijl het hun ook niet duidelijk was in hoeverre studenten nog tijdens de propedeuse hun lacunes zouden mogen bijspijkeren en of daaraan studiepunten verbonden zouden zijn.

Het ziet ernaar uit dat de voorgestelde toelatingsselectie er vooral toe dient dat de hbo-instellingen hun eigen bedrijfseconomische straatje kunnen schoonvegen ten koste van de v.o.- en mbo-instellingen en -meer nog- ten koste van de aspirant-studenten. Voordat de parlementariërs akkoord gaan met een wetswijziging om deze toelatingsselectie mogelijk te maken, dienen zij in elk geval vast te leggen dat de bezitters van het mbo4-diploma Onderwijsassistent en de havo/vwo-abituriënten met het eindexamenprofiel E&M of C&M (ongeacht hun vakkenpakket) worden vrijgesteld van toelatingsselectie. Ook dient men er een stokje voor te steken dat aspirant-studenten worden afgerekend op het feit dat ze de lagereschoolstof voor Vaderlandse Geschiedenis niet meer paraat hebben, laat staan de stof van de Nederlandse historische Canon die in hun lagereschooltijd nog niet bestond. Verder moet men niet met het wetsvoorstel instemmen zolang er geen uitgewerkt plan op tafel ligt over de stof die de kandidaten in het kader van de zes toelatingstoetsen moeten beheersen, vergeleken met de eindexameneisen van mavo, havo en mbo, en over de vrijstellende werking van in de mavo (vmbo-tl) behaalde eindexamenvakken.

Wes Holleman

weblog onderwijs 27-1-2012

<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ http://www.trajectum.hu.nl/nieuws/pabo_moet_keuzes_maken (20/1/2012);
<http://www.scienceguide.nl/201201/pabo-moet-strenger-selecteren.aspx> (20/1/2012);
http://www.scienceguide.nl/media/690915/hbo-110990-advies_kennisbasis_pabo_v4_web_-_definitieve_versie__1_.pdf

² <http://www.scienceguide.nl/201201/hbo-maakt-haast-met-betere-pabo.aspx> (23/1/2012);
http://www.trajectum.hu.nl/nieuws/ocw_wil_wet_aanpassen_voor_pabo_s (23/1/2012)

³ http://www.hogeschoolrotterdam.nl/media/90350/hogeschoolgids_ivl_bachelor_2011-2012.pdf

⁴ <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/deficienties> (23/1/2007)
<http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/kwart-pabo-studenten-zakt-voor-rekentoets> (20/6/2007)
<http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/hoeveel-centimeters-gaan-er-in-46-meter> (24/6/2007)
<http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/pabo-taaltoets-nekt-allochtonen-mboersenbuitengewesten> (12/4/2008)
<http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/studiepunten-voor-de-taal-en-rekentoets> (13/4/2008)
<http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/onderwijsinspectie-verzaakt-haar-plicht> (16/4/2008)
<http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/pabo-rekentoets-van-voldoende-kwaliteit> (17/5/2008)
<http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/onderwijsassistenten-in-de-krant> (20/7/2011)

⁵ De aanduiding *havaniveau* lijkt enigszins in strijd met de tekst op p.12, waar het eindniveau van de *mavo-opleiding* als referentiepunt werd genomen.